

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
förskolläro- och utbildningsvetenskap
HT 2015

”Låt barnen slå på döda ting”

- En kvalitativ studie om barns och
pedagogers sätt att hantera konflikter på

Emelie Bengtsson & Ida Ohlsson

Sektionen för lärande och miljö

Högskolan Kristianstad | www.hkr.se

Författare

Emelie Bengtsson & Ida Ohlsson

Titel

Låt barnen slå på döda ting- En kvalitativ studie om barns och pedagogers sätt att hantera konflikter på

Handledare

Emelie Nilsson

Examinator

Maria Rosberg

Abstract

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur pedagogerna arbetar med att hantera de konflikter som uppstår mellan barnen, samt hur barnen hanterar konflikterna på egen hand. Vi har även studerat om pedagogerna använder sig av några konflikthanteringsstrategier och iså fall vilka. Studien har gjorts utifrån två olika teoretiska perspektiv, relationell pedagogik och det sociokulturella perspektivet som vi kopplat till vårt ämne. I bakgrunden lyfts begreppet konflikt samt innebörden av det, vilka olika konflikthanteringsstrategier det finns och dess innebörd samt kommunikationens betydelse för konflikthantering. Vi tar även upp om individens självbild och identitet samt på vilket sätt det kan vara viktigt att arbeta med för att skapa en bra atmosfär i förskolan. För att få svar på våra frågor har vi intervjuat pedagoger, samt observerat pedagoger och barngruppen i sin helhet utifrån en kvalitativ metod. Vår studie har visat att konflikter kan förhindras och lösas genom användning av olika konflikthanteringsstrategier utifrån vad för sorts konflikt som uppstår och vilka barn som är inblandade. Studien har även resulterat i att de flesta pedagoger hävdar att det är viktigt att diskutera konfliktens händelse med de inblandade och låta de delge sina åsikter kring händelsen. Övervägande pedagoger under utförandet av intervjuerna ansåg att arbeta med empati och samspel är viktigt för att förebygga konflikten. De menar även att man måste diskutera hur man som individ ska vara mot andra människor.

Ämnesord

Konflikt, konflikthantering, förskola, sociokulturellt perspektiv, relationell pedagogik

Innehållsförteckning

Förord	5
1. Inledning	6
1.1 Bakgrund	7
1.1.1 Konflikt	8
1.1.2 Konflikthantering	8
1.1.5 Begreppsförklaring	9
1.2 Syfte	10
2. Teori	11
2.1 Teoretiska utgångspunkter	11
2.1.1 Relationell pedagogik.....	11
2.1.2 Sociokulturellt perspektiv	13
2.2 Tidigare forskning & litteraturgenomgång	14
2.2.1 Konflikthanteringsstrategier	14
2.2.2 Barns konflikthantering.....	18
2.2.3 Barns självbild & identitet.....	20
2.2.4 Kommunikationens betydelse för konflikthantering.....	21
2.2.6 Projekt Charlie	23
3. Metod	24
3.1 Kvalitativ forskningsmetod	24
3.2 Genomförande	25
3.2.1 Intervjuerna.....	25
3.2.2 Observationerna	26
3.2.3 Val av dokumentationsmetod.....	27
3.3 Urval	27
3.4 Tillförlitlighet	27
3.5 Bearbetning	28
3.6 Forskningsetiska övervägande	28
3.7 Metodkritik	29
4. Resultat och analys	31
4.1 Barns konflikthantering	31
4.1.1 Analys.....	32

4.2 Pedagogers konflikthantering.....	33
4.2.2 Analys.....	35
4.3 Pedagogers hantering av konflikter	36
4.3.1 Analys.....	36
4.4 Pedagogers specifika konflikthanteringsstrategier	37
4.4.1 Analys.....	37
4.5 Pedagogers förebyggande arbete med konflikthantering.....	37
4.5.1 Analys.....	38
4.6 Pedagogers syn på att minska våldet i skolan genom förskolan.....	38
4.6.1 Analys.....	39
4.7 Pedagogers syn på deras kunskaper om konflikthantering.....	39
4.7.1 Analys.....	40
4.8 Pedagogernas syn på om samspel kan förhindra konflikter	40
4.8.1 Analys.....	40
5. Diskussion.....	42
5.1 Barns konflikthantering	42
5.2 Pedagogers konflikthantering.....	43
5.3 Pedagogers intervjusvar	43
5.4 Bidragande konsekvenser för lärarrollen.....	45
5.7 Förslag till vidare forskning	46
6. Sammanfattning.....	47
7. Refersenser.....	49
8. Bilagor.....	55
8.1 Informationsbrev till föräldrarna	55
8.2 Föräldramedgivande	57
8.3 Intervjufrågor	58

Förord

Vi vill tacka förskolorna samt pedagogerna som tillät oss att utföra våra observationer och intervjuer hos er. Utan er hade det inte funnits någon möjlighet för oss att fullfölja vår studie.

Vi vill även rikta ett varmt tack till vår handledare, Emelie Nilsson för allt stöd och vägledning i vår skrivprocess.

Även ett stort tack till våra nära och kära för allt ert stöd och era positiva ord. Ni har varit guld värda när humöret sviktat, stressen tagit över och allt bara har känts jobbigt.

Sist men inte minst vill vi ge oss själva en klapp på axeln för att vi har tagit oss igenom denna studie tillsammans fast det har känts omöjligt vid vissa tillfällen.

Emelie & Ida

Munka-Ljungby 2015

1. Inledning

Våldet i skolan har ökat markant de senaste åren, bara under 2014 fick Arbetsmiljöverket in 200 anmälningar om hot och över 300 om våld (Svenska dagbladet 2015). Skolan ska vara en miljö där både elever och lärare ska kunna känna sig trygga och där det ska finnas en stimulerande arbetsro. Det ska vara en plats där både elever och pedagoger känner en lust att gå till (Skolverket 2009). För att förebygga våld bör arbetet med konflikthantering vara en pågående process i hela skolans verksamhet, även på förskolor. Johnson & Johnson (2004) argumenterar för att det åtminstone finns två skäl till att man som pedagog i förskola och skola ska arbeta för att lära barnen och eleverna att hantera konflikter. Det första skälet är att man måste göra skolan och förskolan till en trygg och säker plats där elever och barn kan umgås och relatera till varandra på konstruktiva sätt. Det leder i sin tur till att eleverna och barnen får mer tid att lära sig saker på (Johnson & Johnson 2004). Det andra skälet är att det är viktigt att vi pedagoger socialiserar barn och ungdomar till kompetenser och attityder. Barn och ungdomar behöver det för att konstruktivt hantera konflikter under resten av sina liv, i karriär, familj, jobb och i andra sociala sammanhang (Johnson & Johnson 2004).

Enligt våra erfarenheter från förskoleverksamheten ser vi att konflikter mellan barn i förskolan är något som uppstår varje dag. Vi ser även att konflikterna ibland kan variera mellan både allvarliga och mindre allvarliga. Det är ändå viktigt att låta barnen och speciellt de äldre barnen reda ut sina konflikter själva i det mån det går. Pedagogerna ska istället bevaka konflikthanteringen på avstånd och bara hjälpa till om det verkligen behövs (Götberg 2014). Under vår VFU och när vi vikarierat på förskolor har vi dock sett att det är sällan barnen får en möjlighet att lösa konflikterna själva. Pedagogerna är oftast snabba med att lösa konflikten utan att barnen själva får fundera på varför konflikten uppstod och prova på att lösa den utan att en pedagog hjälper till. Vi har även sett att pedagogerna ofta enbart skiljer barnen åt utan att ta reda på vad som egentligen har hänt, varför det hände och försöka hitta en lösning på problemet.

Under vår utbildning på förskolläraryrket i Kristianstad anser vi att vi fått för lite kunskap om konflikter och konflikthantering i förskoleverksamheten. Detta är

problematiskt då vi uppfattar det som att det är en stor del av vår blivande profession. Under bland annat våra VFU-perioder har vi uppmärksammat att pedagogerna inte använder sig av någon speciell konflikthanteringsstrategi. Tidigare forskning pekar på att om pedagoger och barn får kunskap om hur de ska bemöta konflikterna behöver de inte lägga ner så mycket tid åt att hantera konflikterna när de väl uppstår (Hakvoort & Friberg 2015). De pedagoger och barn som inte har eller får någon kunskap om konflikthantering måste lägga ner mycket av sin tid på att veta hur de ska hantera konflikterna. Det leder då till att tiden för lärandet minskar (Hakvoort & Friberg 2015).

För vår del blir det härav intressant att fördjupa oss mer i hur barnen och pedagogerna hanterar de uppkomna konflikterna i denna studie.

1.1 Bakgrund

Enligt läroplanen (Lpfö 98/10) ska pedagogerna aktivt och medvetet påverka och stimulera barnen att utveckla förståelse för vårt samhälles gemensamma demokratiska värderingar. Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att fungera enskilt och i grupp, att hantera konflikter och förstå rättigheter och skyldigheter samt ta ansvar för gemensamma regler (Lpfö 98/10). Genom att pedagogerna på olika sätt arbetar med systematisk konflikthantering bidrar det med att varje barn utvecklar förståelse för att alla människors lika värde. Oberoende av social bakgrund och oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionsnedsättning (Lpfö 98/10).

Att arbeta med konflikthantering ute i förskoleverksamheten är mycket mer än att enbart hantera och lösa de konflikter som uppstår, vilket gör att pedagogerna får höga krav på sig (Hakvoort & Friberg 2015). Pedagogerna måste arbeta på ett aktivt sätt med konflikthantering som gör att barnen engagerar sig. Det resulterar i att pedagogerna påverkar och stimulerar barnen så att dem utvecklar sitt lärande om vårt samhälles gemensamma demokratiska värderingar (Hakvoort & Friberg 2015).

Nedan görs en genomgång av konflikt & konflikthantering samt en begreppsförklaring.

1.1.1 Konflikt

Konflikter kan vara både konstruktiva och destruktiva (Axelson & Thylefors 2011). En konflikt sägs vara en krock mellan olika individers behov, intressen, åsikter, handlingar och målsättningar. En konflikt behöver inte enbart uppkomma på grund av en krock mellan dessa som nämnts ovan, utan kan även ske då individer har överensstämmande behov (Axelson & Thylefors 2011). Begreppet konflikt kan även betyda att det är en tävling mellan individer som skapar en fysisk konfrontering (Hakvoort & Friberg 2015). Enligt Jones (2006) handlar konflikter i grunden om känslor och känslan av att man har blivit orättvist behandlad, förhindrad för att nå det man ville eller att man känner sig personligt kränkt.

Thomas Jordan (2006) menar att en konflikt innebär en definition mellan flera olika individer där någon av individerna har önskan som känns för markant för att friges.

1.1.2 Konflikthantering

För att arbeta med att förhindra uppkomsten av konflikter i förskolan/skolan bör man som pedagog först utgå från varje enskilt barn samt deras bakgrund (Olovsson 2001). Olovsson (2001) menar att konflikter och kommunikation hänger ihop för att kunna förhindra uppkomsten av konflikter. Kommunikation bidrar med ett verktyg för att förhindra/lösa konflikter som uppstår (Olovsson 2001).

För att hantera en konflikt som har uppstått finns det inte enbart en sorts metod att utgå ifrån. Det behövs oftast flera olika konflikthanterare för att reda ut de olika varierande konflikterna (Hakvoort & Friberg 2015). Jones (2006) menar att barns resultat och prestation påverkas positivt genom att använda konflikthantering i skolan (Hakvoort & Friberg 2015). Även klimatet i klassrummet förbättras med kommunikationen och

samarbetet mellan barnen (Hakvoort & Friberg 2015). Enligt Jones (2006) är konflikter känslomässiga och känslor är något som ses svårt att definiera. Han menar att känslor är kognitiva, psykologiska och beteendemässiga komponenter. För att hantera och lösa en konflikt hävdar Jones (2006) att man måste försöka få med alla beståndsdelarna av känslorna för att det ska bli en jämn balans mellan de parter som ingår i konflikten. Det finns olika konflikthanteringsstrategier som man kan förhålla sig till under hanteringen av konflikterna.

I vår studie har valet gjorts att presentera två av dem, Cohens konflikthanteringspyramid samt medlingsmetoden. En grundligare genomgång av dessa presenterar vi under teoridelen.

1.1.5 Begreppsförklaring

Här ges förklaringar och definitioner av de begrepp vi använt som är återkommande i vår studie:

Barngrupp: Vi definierar ordet barngrupp med de två olika barngrupper vi har besökt för att föra våra observationer i. Barngrupperna har bestått av barn mellan 3-5 år.

Forskare: Vi använder ordet forskare som en beskrivning av oss två skribenter.

Konflikt: En konflikt sägs vara en krock mellan olika individers behov, intressen, åsikter, handlingar och målsättningar. Men en konflikt behöver inte enbart uppkomma på grund av en krock mellan dessa som nämnts ovan, utan kan även ske då individer har överensstämmande behov (Axelson & Thylefors 2011). Vi definierar ordet konflikt som att någon har ett önskemål som en annan individ blockerar vilket innebär att en frustration uppstår åtminstone hos den ena parten- den som inte får sin önska tillgodosedd.

Konflikthantering: Att uppfatta och förstå konfliktens funktion, orsak och symtom, att se vilka möjligheter som ryms i situationen och utifrån detta agera konstruktivt och etiskt försvarbart (Ellmin 2008). Vi definierar ordet konflikthantering med hur pedagogerna eller barnen själva hanterar den uppkomna konflikten.

Konflikthanteringsstrategier: Parter som ingår i en konfliktsituation väljer ett individuellt sätt att hantera den på (Axelsson & Thylefors 1996). Hur individen hanterar konflikten påverkas av vilket intresse individen har för konfliktens utgång och väljer, utifrån den, hur han eller hon ska bemöta situationen. Vi definierar ordet konflikthanteringsstrategier med de olika metoder som pedagogerna använder sig av när de hanterar konflikterna.

Pedagoger: Vi hänvisar ordet pedagog till både dem som har en pedagogisk utbildning och dem som har en barnskötarutbildning.

Parter: Används då vi diskuterar de individer som är inblandade i en konflikt (Lind 2001).

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur pedagogerna arbetar med att hantera de konflikter som uppstår mellan barnen, samt hur barnen hanterar konflikterna på egen hand. Vi vill även studera om pedagogerna använder sig av några konflikthanteringsstrategier och i så fall vilka.

För att uppnå vårt syfte har vi formulerat tre forskningsfrågor:

- Hur hanterar pedagogerna konflikterna mellan barnen?
- Använder pedagogerna några konflikthanteringsstrategier för att hantera konflikten och i så fall vilka?
- Hur hanterar barnen de uppkomna konflikterna på egen hand?

2. Teori

Under detta avsnitt kommer vi presentera våra teoretiska utgångspunkter. Här presenterar vi även ett kapitel om tidigare forskning som ägt rum inom vårt val av ämne samt en genomgång av konflikthanteringsstrategier.

2.1 Teoretiska utgångspunkter

Vi har valt att utgå från två olika teoretiska perspektiv i utförandet av den här studien; relationell pedagogik och sociokulturellt perspektiv.

2.1.1 Relationell pedagogik

Den relationella pedagogiken är ett synsätt på utbildning och det är ett växande forskningsfält i Sverige (Aspelin & Persson 2011). Inom detta fält benämns både teoretisk och empirisk forskning. Den relationella pedagogiken bygger på en helhetssyn där människans kunskap, omsorg och fostran integreras med varandra (Aspelin & Persson 2011). Valet av att förhålla oss till den relationella pedagogiken grundar sig bland annat på att man som pedagog ska stimulera barns lärande genom deltagande i relationella processer. Det är en viktig del i konflikthantering. Under studiens gång har vi samlat in empiriskt material som kommer presentera och analysera senare i studien och även det är något som kopplas till den relationella pedagogiken.

Den relationella pedagogiken i fyra olika nivåer, *pedagogiska möten*, *pedagogiska tillvägagångssätt*, *pedagogisk rörelse* och *pedagogisk teori*.

Pedagogiska möten står för ett möte mellan två individer, till exempel ett möte mellan pedagog och barn. Där den ena parten understödjer den andras mänskliga mognad (Aspelin & Persson 2011). Pedagogen och barnet är delaktiga i en ömsesidig process, där man upplever barnets sida av relationen och svarar på ett sätt som är produktivt. Barnet får då en upplevelse om vilken väg hon eller han bör gå. Vanligtvis skapar inte pedagoger sådana möten, utan det är viktigt att pedagogen möjliggör för att dessa möten kan uppstå, till exempel vid en konflikthanteringssituation (Aspelin & Persson 2011).

Syftet med det *pedagogiska tillvägagångssättet* är att stimulera barnets lärande genom deltagande i relationella processer (Aspelin & Persson 2011). Olika slags handlingar som syftar till att skapa en kommunikativ kontext som är fruktbart till lärandet. En stor del i detta är att man som pedagog arbetar förebyggande med konflikthantering. Det är även betydelsefullt att man som pedagog driver en pedagogisk undervisning, där man skapar aktiviteter för barnen. Det ses även viktigt att pedagogen ser till att skapa möten mellan pedagog, barn och vårdnadshavare, ett så kallat utvecklingssamtal (Skolverket 2014). Det bidrar med att pedagogen skapar en relation med barnet som barnet upplever som betydelsefull. Pedagogens uppgift är att utveckla kunskaper i och genom interaktion (Aspelin & Persson 2011). Här finns vissa likheter med pedagogiska möten eftersom man som pedagog bör få till en bra kommunikation mellan barnen och pedagoger. En bra kommunikation mellan pedagoger och barn anses väldigt viktigt för att man ska kunna hantera och lösa den uppkomna konflikten. Både pedagogiska möten och det pedagogiska tillvägagångssättet är direkt knutna till ett arbete med barnen och det är det som skiljer dem från de övriga nivåerna (Aspelin & Persson 2011).

Den *pedagogiska rörelsen* grundar sig på att den relationella pedagogiken är en rörelse som är verksam inom alla sammanhang där man på ett organiserat sätt driver utbildning. Man måste även ha en klar målsättning med sitt arbete (Aspelin & Persson 2011). Att ha en klar målsättning för sitt arbete är viktigt i konflikthantering.

Som pedagog används sociala sammankomster mellan individer där professionella samtal kring förskolan som en slags mötesplats förs och hålls levande. Sådana sammankomster leder ofta till utveckling för förskolan och i längre drag också till strukturella förändringar (Aspelin & Persson 2011). I många förskolor, skolor och på arbetsplatser runt om i Sverige sker en mer systematisk samverkan som bygger på ett relationellt tänkande. Den *pedagogiska teori* bygger utifrån den relationella pedagogiken, som en diskurs om utbildning och teori. Man menar att det är ett system av logiskt sammanbundna begrepp som baseras på barns och ungas fostran och deras kunskapsutveckling. Diskursen bidrar med i första hand att synliggöra, analysera och diskutera innebörden i händelser och situationen som nämns tidigare. Den bidrar även

till att uppmärksamma förhållandet mellan dessa och de andra analysnivåerna som finns (Aspelin & Persson 2011).

2.1.2 Sociokulturellt perspektiv

Ett annat perspektiv som valts att utgå ifrån är det sociokulturellt perspektiv. Perspektivet härstammar från den ryske psykologen Lev Vygotskij (1896-1934). Perspektivet består av ett antal teorier som alla på ett eller annat sätt utgår från Vygotskij menar Säljö (2005). Det sociokulturella perspektivet fokuserar på individen i gruppen, fenomen inom gruppen och interaktion mellan grupper. I olika gruppssammansammanster är det vanligt att det uppkommer konflikter (Hakvoort & Friberg 2015). Ett tydligt fokus ligger alltid på att förklara känslor, tankar och beteenden i relation till den sociala påverkan individen utsätts för. Allt som vi lär oss lär vi oss i olika sociala sammanhang (Säljö 2005). Det du lär dig om hur du ska agera i olika situationer och det du lär dig gällande vem du är, lär du dig i en interaktion med andra människor. I det sociokulturella perspektivet menas det att människor aldrig bara är individer utan att de även är individer i grupper och i sociala sammanhang. Lärandet sker i samspel parter emellan och det är i interaktioner mellan individer som lärandet kommer till uttryck (Säljö 2005).

För att kunna analysera lärandet ur ett sociokulturellt perspektiv menar Säljö (2005) att man behöver en rad tekniska termer. Redskapen är ett nyckelbegrepp när det gäller att förstå mänskligt lärande. För att få fram ett resultat i vår studie har vi valt att förstå mänsklig kunskap och kunna analysera hur människor utvecklar och använder sig av sociokulturella redskap. Redskapen är antingen intellektuella, språkliga eller materiella artefakter (Säljö 2005). Säljö (2005) menar att det är omöjligt att upprätthålla en sådan distinktion eftersom de båda typerna av redskap är överlappande. De fysiska redskapen är delvis begreppsliga eftersom de är meningsfulla i våra ögon och förändrar människans syn på världen (Säljö 2005). Detta har skapats för att fylla ett visst syfte och i den meningen innehåller de fysiska objekten mänskliga kunskaper som vi har sett i våra intervjuer. Både de språkliga och fysiska redskapen är produkter av människor och därför kan man likställa dem (Säljö 2005).

Den relationella pedagogiken och det sociokulturella perspektivet ligger i linje med hur vi ska hantera vår insamlade empiri på. Valet har gjorts att observera barn i sociala kontexter och vi har även valt att intervjua pedagoger, varpå vi kan analysera deras uttalanden i förhållandet till människan som social varelse.

2.2 Tidigare forskning & litteraturgenomgång

Här kommer vi presentera den tidigare forskningen som har ägt rum inom ramen för vårt val av ämne. Vi presenterar även en litteraturgenomgång av olika konflikthanteringsstrategier, barns konflikthantering, självbild & identitet samt kommunikationens betydelse för konflikthanteringen.

2.2.1 Konflikthanteringsstrategier

Då pedagoger har ett uppdrag som ligger utöver individuellt intresse så bör denne grunda och styrka sina konflikthanteringsstrategier i litteratur, tidigare forskning och i sina egna livserfarenheter (Folger, Scott Poole & Stutman 2009). Enligt Axelson & Thylefors (1996) hanterar de parter som ingår i en konfliktsituation, konflikten på ett individuellt sätt. Hur individen hanterar konflikten påverkas också av vilket intresse individen har för konfliktens utgång och väljer, utifrån den, hur han eller hon ska bemöta situationen.

Hakvoort (2012) använder sig av Cohens konflikthanteringspyramid som ett lämpligt sätt att hantera konflikterna i barngruppen på. Richard Cohen är grundare och direktör för en av de äldsta organisationerna i världen som ägnar sig åt skolbaserad medling (Hakvoort 2012). Pyramidens första nivå, *förebygga*, handlar helt enkelt om att arbeta förebyggande med att hantera konflikterna. Det kan vara att ha en demokratisk skolorganisation eller att man som pedagog arbetar med barngruppens självkänsla. Att utveckla sociala relationer och social kompetens är centralt på denna nivå (Hakvoort 2012). Den andra nivån, *hantera* handlar om att lösa konflikterna genom förhandling.

Det är viktigt att hanterat konflikten så att det leder till individens eller barngruppens utveckling. En destruktiv utgång av konflikten leder inte till någon utveckling eller till något lärande. Att ha en stöttande skolmiljö och en förebyggande kunskap om konflikthantering skapar en förutsättning för att hantera konflikten på ett destruktivt sätt. Både pedagogerna och barngruppen måste ha kunskaper och verktyg för att hantera och förhoppningsvis lösa den uppkomna konflikten (Hakvoort 2012).

Cohens tredje nivå, *hjälp* beskrivs som att det finns vissa konflikter som inte de inblandade parterna kan lösa själva. De måste då få hjälp av en annan person som inte är inblandad. Cohen beskriver att det inte är meningen att den tredje parten ska ta över konflikten utan att han eller hon är till för att få igång kommunikationen. Kommunikationen är en stor och viktig faktor för att konflikten ska lösas på bästa sätt (Hakvoort & Friberg 2012). Den fjärde och sista nivån, *stopp* beskriver Cohen som en nivå där konflikten har gått så pass långt att ett oönskat och förbjudet beteende har uppkommit som måste stoppas direkt. Man behöver då skilja parterna åt utan att man har hanterat konflikten. Han beskriver att nivån inte egentligen handlar om att stoppa konflikten, för konflikter är faktiskt inget som är något förbjudet. Det bör istället lägga fokus på beteendet. Ett våldsamt och aggressivt beteende är inget som kan accepteras och måste därför stoppas eftersom det kan bidra till allvarliga konsekvenser samt att det bromsar lärandeprocessen (Hakvoort 2012). Hakvoort (2012) betonar att nivån, *förebygga* är den nivån som bör ta störst del och nivån *stoppa* bör ta minst del i arbetet med konflikthantering.

Konfliktpyramiden enligt Cohen (Hakvoort 2012).

Ytterligare en konflikthanteringsstrategi som kan användas för att hantera konflikterna är medling. Enligt *svensk ordbok* betyder medling: ”försöka att åstadkomma en överenskommelse eller försoning” (Lind 2001). Det är på detta begrepp man bygger medlingen i förskola och skola på. Medling är ett kraftfullt sätt att hantera konflikter och förebygga mobbning. I en medlingssituation får parterna själva äga sin konflikt och ta ansvar för att lösa den så att alla inblandade parter blir nöjda. Medlingen handlar inte om vem som har rätt eller fel eller om att fördela skulden eller fördöma någon (Lind 2001). I medlingen är processen lika viktig som målet, det man söker är en vinna/vinnalösning. Detta menas att båda parter ska vara tillfredsställda med lösningen och ha något att vinna på den (Lind 2001).

Medlingen består av fyra olika faser, *Vad hände? Hur kändes det? Hur skulle du vilja ha det istället? Vad är möjligt att göra?* (Lind 2001). Medling innebär att alla inblandade parter samlas tillsammans med en tredje part, *medlaren* som inte är inblandad i konflikten. Första fasen, *vad hände?* Innebär att man träffas i ett rum utan någonting som stör deras koncentrationsförmåga. Varje inblandad part får berätta vad som hände ur deras perspektiv utan att bli avbruten av någon annan. Att lyssna utan att avbryta och kommentera kan vara svårt särskilt när man är i affekt (Kostiainen 2012). Medlaren sitter tyst och försöker sätta sig in i de inblandades situation och försöker förstå hur de inblandade parterna upplevde vad som hände. Medlaren avgör inte vilken berättelse som är den sanna och vilken som är osann. I fas 2, *hur kändes det?* Försöker medlaren identifiera känslan bakom konflikten och hjälpa parterna att uttrycka sin egna känsla genom att ställa frågor om hur det kändes, om parterna blev arga eller ledsna osv. Det kan vara svårt för de inblandade parterna att sätta ord på sina känslor. Då är det alltså medlarens uppgift att hjälpa till så att de inblandade parterna förstår hur det har känts för den andra (Kostiainen 2012).

I den tredje fasen, *hur skulle du vilja ha det istället?* Får de inblandade parterna redogöra för hur de skulle vilja ha det istället och kan som enskild individ kliva fram som en problemlösare. Då måste man släppa det gamla som kan vara väldigt svårt (Kostiainen 2012). I denna fas är det även vanligt att de inblandade parterna får hjälp av medlaren så att de får en vilja av att samarbeta med varandra. Det uppmanas även till att

de kommer med konstruktiva förslag. Vilket erbjuder parterna nya konfliktidentiteter som att de till exempel är påhittiga, kreativa och hjälpsamma (Lind 2001). I den fjärde och sista fasen, *vad är möjligt att göra?* Har man fått alla olika förslag på hur man kan hantera konflikten och det är dags att enas om en gemensam lösning som passar alla inblandade (Lind 2001). Medlaren ger i uppgift att de inblandade ska tänka efter vilken lösning som kan vara genomförbar i just denna konflikt. Förslagen diskuteras och prövas. Man försöker att göra det möjligt för parterna att mötas på lika villkor så att alla känner sig nöjda när det är dags att lämna rummet och lägga konflikten bakom sig (Kostiainen 2012).

Inom medlingen kan man även använda sig av en så kallad *kamratmedling*. Den bygger på en reparativ rättvisa. Reparativ rättvisa fokuserar på relationen mellan de som har begått fel och de som har lidit av felet (Kolfjord 2007). Målet med kamratmedling är att upprätta och återställa den maktbalans som har rubbats mellan de inblandade parterna genom att den ena har kränkt den andra. Man önskar att uppnå social likställdhet genom att man använder sig av en öppen och fri dialog mellan parterna. Den sociala likställdheten i reparativ rättvisa syftar till likställdhet i relationen och anses existera när relationen är sådan att varje part har rätt till värdighet, likställd delaktighet samt respektfull behandling (Kolfjord 2007).

Kamratmedling är en metod för att hantera konflikter och dispyter där neutrala och opartiska personer medverkar som moderatörer för processen. Målet med kamratmedling är att minska konflikter och erbjuda barnen problemlösande förmågor. Kamratmedlarna är utbildade i kommunikation och medlingsförfarande (Kolfjord 2007). I kamratmedlingen är medlaren inte en vuxen person utan ett barn som får ansöka om att bli kamratmedlare. Godkänns ansökan får barnet gå en medlingsutbildning under två dagar och examineras sen som en kamratmedlare (Kolfjord 2007).

Kolfjord (2009) har studerat en F-6 skola i Malmö där det gick cirka 400 elever. Pedagogerna och eleverna hade under ett tag arbetat med kamratmedling för att hantera

de konflikter som uppstod på skolan. Både pedagoger och elever fick en uppfattning av att kamratmedling kunde vara något positivt och att det i sin tur relaterade i att skolan fick ett bättre skolklimat (Kolfjord 2009). I sin studie har Kolfjord (2009) genomfört en intervju med en elev som gick på skolan under själva studiens gång. Eleven svarade då att han eller hon inte tror att det fanns någon som blev mobbad på deras skola just då.

Kamratmedlarna på skolan hade i uppgift att vara uppmärksamma på de konflikter som uppstod och skulle försöka hantera dem så snabbt det gick, för att det inte skulle leda till mobbning (Kolfjord 2009). De var även observanta på att se om någon av eleverna var ensam eller utanför i leken under rasterna. Kamratmedlarnas uppgift var då att försöka få med eleven in i någon form av aktivitet om den ville det (Kolfjord 2009). Studien som Kolfjord (2009) genomförde bestod av två års observationer, intervjuer och annan informationsinsamling. Hon upptäckte att det var eleverna i årskurs 5-6 som fick gå utbildningen till kamratmedlare. Kamratmedlarna fick sen medla på skolgården för de yngre barnen, förskoleklass till åk 3. De yngre barnen uppskattade medlarna och sökte oftast hjälp hos dem när det uppstod någon konflikt (Kolfjord 2009).

Vi har nu lyft fram två strategier som kan arbetas utifrån konfliktsituationer, samt en studie om kamratmedling. Just dessa två strategier är något som vi har sett är återkommande i litteratur och i tidigare forskning kring just konflikthantering.

2.2.2 Barns konflikthantering

Att barnen redan i förskoleåldern lär sig att undvika kränkningar och andra destruktiva handlingar är väldigt viktigt, både mot andra barn men även mot vuxna. Barns sätt att hantera och bemöta konflikter i framtiden grundar sig på deras tidigare erfarenheter och då är det viktigt att barnen vet vad som är rätt och fel. Det är viktigt för pedagogerna att sätta sig in hur barnen tänker och se den uppkomna situationen även i deras perspektiv. Pedagogerna måste se barnen som kompetenta individer (Doverberg & Pramling Samuelsson 2000). Att sätta sig in i ett barns perspektiv är verkligen inte enkelt, det är

lätt att pedagogen gör tolkningar utifrån sina egna erfarenheter och inte utifrån barnets perspektiv (Arnér och Tellgren 2006).

Konflikthantering handlar om att bedöma en situation, bedöma vad konflikten kan bero på, se sin egen och andras roll i sammanhanget och bedöma vilka handlingsalternativ som finns för att agera i situationen (Ellmin 2008). Barnen lär sig av konkreta handlingar och reflekterar inte alltid över det som har uppstått. Att låta barnen själva prova på att hantera konflikten är ett bra sätt för att barnen ska utvecklas, men man får absolut inte sätta för högt krav på dem (Ellmin 2008). Ett barn kan inte på samma sätt som en vuxen människa bearbeta konflikter med intellektets hjälp (Ellmin 2008).

För att barnen lättare ska kunna hantera konflikter krävs det att barnen har social kompetens (Dahlkwist 2004). Barnen kan utveckla sin sociala kompetens genom lek, den sociala och den personliga utvecklingen sker genom samspel med andra (Nilsson 2005). Därför är det viktigt att låta barnen ha ”fri lek” i sin dagliga vistelse på förskolan, i leken sker ett viktigt område av barnens lärande. Barn lär tillsammans och dessutom lär dem av varandra (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson 2003). Genom leken lär sig barnen grunderna för de sociala reglerna. Detta leder till att barnen utvecklar deras sociala kompetens och sin kompetens att hantera de konflikter som uppstår i samband med leken på ett konstruktivt sätt (Guvå 1998).

Ljungberg (1998) har utfört en studie om hur barnen hanterar de uppkomna konflikterna utan att någon pedagog är närvarande. I hans studie deltog 70 förskolebarn och det insamlade materialet uppgick till 500 olika konfliktsituationer. Ljungberg förvånades över studiens resultat. Barnen var väldigt snabba med att hantera och lösa konflikterna på ett konstruktivt sätt, så att de inblandade parterna kunde försonas och leken kunde fortsätta (Ljungberg 1998).

I 50 % av fallen hanterade barnen konflikten genom att ett barn tog tag i den och hittade en konstruktiv lösning på den uppkomna konflikten (Ljungberg 1998). I 25 % av fallen löstes konflikten genom att man sa förlåt till varandra och kanske gav varandra en kram.

I 5 % av fallen löstes konflikten genom att den ena parten helt enkelt gav upp och lät sin motståndare få sin vilja igenom. Det fanns även 5 % av de uppkomna konflikterna som löstes med att en tredje part, en medlare gick in i konflikten och försökte medla mellan de inblandade parterna. I studien var det även vanligt att barnen försökte undvika konflikten genom att skämta bort den och på så sätt få parterna att tappa fokus ifrån den. Nästan lika vanligt var det att ett av barnen försökte undvika konflikten genom att få motparten att tappa fokus genom att exempelvis skämta. I studien fanns det enbart ett fåtal barn som hanterade konflikten destruktivt. Barnen som har svårt med att hantera konflikter på ett destruktivt sätt, har enligt studien svårigheter i social kompetens (Ljungberg 1998).

Utifrån Ljungbergs (1998) studie kom han fram till att barnen måste använda sig av en konflikthanteringsstrategi som båda parter accepterar, för annars löser man inte konflikten och därför är kommunikationen oerhört viktig. Ljungberg fann även att be om ursäkt eller att en tredje part berättar hur konflikten ska lösas gav den sämsta effekten. Därför menar Ljungberg (1998) att pedagogerna ska undvika att gå in och bryta konflikten, säga åt parterna vad de ska göra eller tvinga dem till att säga förlåt.

Andra studier som har gjorts i förskoleverksamheten har visat på att barnen försöker lösa de flesta konflikterna på egen hand, utan någon pedagogs hjälp (Thornberg 2010). En annan forskning som har utförts visar att oftast hanterar barnen konflikten med ”vinna-förlora” metod (Thornberg 2010). Det resulterar i att konflikten inte hanteras på ett konstruktivt sätt där barnen kan utvecklas i sitt lärande. Detta är något som Ljungberg (1998) nämner tvärt emot i sin studie. Barnen agerar på olika sätt i konflikten utifrån hur deras motpart agerar (Thornberg 2010). Thornberg (2010) menar att detta pekar på att förskolan har ett viktigt uppdrag i att lära barnen hur man hanterar konflikterna utifrån ett konstruktivt perspektiv.

2.2.3 Barns självbild & identitet

Att ha förutfattande meningar i ett budskap eller agerande kan bli en självuppfyllande profetia genom interaktion (Wrangsjö 1998). Om den ena parten har en speciell

uppfattning om motparten och dess reaktion, kan man både förstärka och förstöra interaktionen.

Identitet är en självklar känsla av att man är en egen person med egna egenskaper, tankar, åsikter och en egen personlighet. Det kan även sägas att identitet är en självklar känsla av att kunna vara sig själv och våga stå för den man är (Barn- och ungdomspsykiatri 2015). Wrangsjö (1998) betonar att man som individ har en benägenhet att skapa ett beteende som individen tror att omgivningen förväntar sig och då skapas en ond spiral. Detta är grunden till en positiv eller negativ utveckling av sin egen självbild (Dahlkwist 2004). Självbilden formas också efter hur man blir behandlad av andra människor. Det är väldigt viktigt att man blir bekräftad av viktiga personer i ens liv (Wrangsjö 1998). Det visar att man som individ är betydelsefull och viktigt och det bidrar i sin tur att man får en stärkt självbild, vilket är väldigt viktigt. Om inte detta sker är det vanligt att man får en negativ självbild som påverkar ens sociala liv, det kan exempelvis vara att man känner sig otrygg i miljöer där det finns andra människor. Att ständigt bemötas av negativitet leder till en dålig självbild som kan orsaka problem med relationer till andra människor och det kan även leda till ett destruktivt beteende (Dahlkwist 2004). I förhållande till den starka kopplingen mellan konflikthanteringsstrategier och identitet/självbild är det viktigt att arbeta med detta i förskolans verksamhet. Vi tror att detta kan vara en av orsakerna till att konflikter i förskolan uppstår som i sin tur kan relatera till det ökande våldet och hoten i skolverksamheten.

För att utveckla en social och empatisk kompetens, som är nödvändigt för att hantera konflikter är det viktigt att man accepterar sig själv som den man är men även att man accepterar sina medmänniskor. Man måste känna en trygghet i att prata öppet om sina känslor (Dahlkwist 2004).

2.2.4 Kommunikationens betydelse för konflikthantering

Kommunikationen är något som ses väldigt viktigt för att ska kunna hantera och lösa konflikter. Kommunikationen består av att man gör något *gemensamt* och det kan ske

både verbalt och icke verbalt (Dahlkwist 2004). För att vi ska sätta oss in konflikten och förstå konflikten bör vi lägga fokus på hur parterna kommunicerar med varandra i konflikten. Alltså lägger vi inte fokus på varje enskild individ utan på samspelet i interaktionen. För att så lite som möjligt hamna i konflikter på grund av bristande kommunikation är det viktigt att träna, du måste både vara en god lyssnare men även en god talare (Friberg 2012). Det är viktigt att lägga stor fokus på kommunikationen eftersom både den verbala och icke verbala kommunikationen ofta kan misstolkas, som i sin tur leder till konflikter (Friberg 2012). Varje individ har olika uppfattningar om varje enskilt ord och det viktigaste i kommunikationssituationen, är att vi är väl medvetna om att orden kan betyda olika för oss. Det leder till att vi inte kan få en exakt överensstämmelse (Friberg 2012).

Vi har olika ryggsäckar och referensramar som kan ses som störningar som påverkar hur vi uppfattar olika budskap (Friberg 2012). Även våra dialekter och bakgrundshändelser påverkar vår kommunikation. Om vi lär oss mer om kommunikationen leder det till ökad social kompetens (Dahlkwist 2004). Konflikthanteringen sker alltid, på ett eller annat sätt via kommunikationen menar Nilsson & Waldermarsson (2007).

I en artikel som är tagen ur läkartidningen "Mångkulturell vård" (1998) tas det det bland annat upp kring barns emigration. Att komma till nytt land och få börja i en ny skola behöver inte leda till att barnen hamnar i konflikt med varandra (Al-Baldawi 1998). Al-Baldawi (1998) menar att konflikter inte enbart behöver ske på grund av att det finns barn från olika länder med olika bakgrunder i samma klass och på samma skola. Al-Baldawi (1998) som är överläkare menar att barnen hanterar krocken med det nya samhället bra. De sätter sig in i de nya reglerna någorlunda snabbt som gäller för det nya landet som familjen har flyttat till. Han menar även att konflikter uppstår då barnen kommer hem från skolan till deras familj. Det på grund av att barnen tar med sig nya regler, förändringar samt traditioner från skolan hem till familjen (Al-Baldawi 1998). Det skapas då en krock för barnens familjemedlemmar som inte accepterade de nya regler och förändringar för det nya landet till skillnad från hur de levt tidigare. Barnens

skolgång anses därför viktig och betydelsefull eftersom barnen för vidare samhällets regler till deras släkt (Al- Baldawi 1998).

2.2.6 Projekt Charlie

En metod som har sitt ursprung i USA sedan längre tid tillbaka är Projekt Charlie. Den metoden bildades för att förebygga konflikter, samt för att skapa en bra självbild hos barnen och utveckla deras empati för andra människor (Nordahl & Sørli 2007). Då Project Charlie bildades specificerades metoden på målgruppen på barn i 6-13 års-åldern (Moren 2001). Metoden används idag för barn i 3-5 års-åldern. Syftet med användning av projektet är att ge barn kunskap kring att ha kontakt med sina känslor och förståelse för att det är tillåtet att som individ uttrycka sina känslor (Nordahl & Sørli 2007). Ett annat syfte är även att ge barnen en positiv självuppfattning, samt ett sunt självförtroende såsom att man som individ kan vara lika stark tjej som kille. Svedborg (2010) anser att empati är grunden till en social kompetens i framtiden.

Project Charlie fokuserar på fem olika områden. Områdena är för det första *självmедvetenhet* som innebär att ge barn förståelse för att alla individer är enastående på olika sätt. Man ger en möjlighet att lära sig på vilket sätt var och en är unik (Moren 2001). Det andra området är *relationer* som handlar om att fokuserar kring att ge barn förståelse samt betydelsen av vänner och familj (Moren 2001). Det tredje området är *beslutfattande* och handlar om att man som pedagog fokuserar på barns utveckling kring deras förmågor och att fatta kloka beslut. Även ge barn insikt för hur konsekvenser kan bli av olika beslut (Moren 2001). Det fjärde området är *droger* och det innebär att anpassa övningarna till barnens ålder och samtala kring fördelar samt nackdelar kring saker som handlar om kroppens välmående (Moren 2001). Det femte och sista området är *justa kompisar* och det området innebär att ge barn kunskap kring sig själva och om andra individer runtomkring dem. Man ger även barnen ökade kunskaper kring hur konflikter kan lösas (Moren 2001).

3. Metod

Här presenterar vi metoden vi har valt att använda oss av i utförandet av vår studie. Även urval, genomförande och etiska överväganden presenteras.

3.1 Kvalitativ forskningsmetod

Utifrån studiens syfte och frågeställningar har vi valt att använda oss av kvalitativ forskningsmetod. Med hjälp av en kvalitativ metod kan vi nå en djupare förståelse för det som ska studeras precis som Ingestad (2006) nämner i sin bok. Med kvalitativ metod kan vi nå en djupare förståelse för det som studeras (Denscombe 2012).

För att samla empiriskt material till vår studie ansåg vi att vi behövde genomföra intervjuer med pedagogerna samt observationer i barngruppen. Detta eftersom studiens syfte grundar sig på att se hur pedagoger och barn hanterar konflikter. En annan orsak till valet av kvalitativ metod var att vi fick en möjlighet att utföra intervjuerna samt observationerna ute i förskolans verksamhet. Användning av intervjuer i vår studie bidrog med en ökad insikt över intervjupersonernas åsikter, uppfattningar, känslor samt erfarenheter. Intervju som dokumentationsmetod innefattar en rad olika antagande samt kunskaper kring situationen vilket inte skapas i användning av en tillfällig konversation. Eftersom valet att använda semistrukturerad intervju skapades det en ökad kontroll hos oss forskare genom att styra de valda intervjufrågorna samt svarets utformning. Användning av intervjuer gav det möjligt att undersöka frågorna på djupet. Intervjuprocessen har benägenhet för att vara relativt långa. För det mesta över en timme. Under utförandet av intervju ger det möjlighet för intervjupersonerna att ta upp sådant han/hon anser viktigt för studien genom att uttrycka deras tolkning och synvinkeln utifrån situationen (Denscombe 2012). Med intervjuer i kombination med observationer fick vi en möjlighet att ta oss an våra frågor på ett bredare vis.

Valet att använda observationer är kopplat till studiens syfte. Vi ville se hur pedagogerna och barnen agerade vid konflikter. Att använda sig av observationer är en bra metod när man vill samla in empiri som ska uppstå naturligt menar Denscombe

(2012). När vi genomför våra observationer ska vi vara passiva observatörer. Att vara en passiv observatör innebär att forskaren håller sig i bakgrunden under observationen och inte aktivt deltar i den observerade aktiviteten (Denscombe 2012). Man är som forskare på platsen, liksom en åskådare men forskaren integrerar inte med de som blir observerade (Spradley 1980). Utifrån observationernas syfte där vi vill få en helhetsbild på hur barnen och pedagogerna agerar i konfliktsituationer föll valet på att vara passiva observatörer.

Vi kunde med dessa metoder få ta del av informanternas berättelse men också se hur de faktiskt arbetar. Vi ansåg att det var mycket intressant och även det var en bidragande faktor till att vi har valt att använda oss av den kvalitativa metoden i vår studie. Dokumentationsmetod anses lika betydelsefullt för pedagogerna som för barnen. Att dokumentera innebär att synliggöra barns lärande genom att bland annat låta barnen delge sina tankar och åsikter i anknytning till hur de uppfattar olika saker (Persson Wiklund 2013). Dokumentationsmetod kan innebära olika varierande saker från att pryda väggarna med barns bildskapande till att i samarbete i arbetslaget reflektera kring händelsen. Innan genomförandet av dokumentationen är det betydelsefullt att utgå från fyra olika frågor. Varför, vad, när och hur det anses betydelsefullt att dokumentera. Dokumentationsmetoden bidrar med en utvecklingsgång som inleder i ett förhållningssätt till barns lärande samt utveckling (Persson & Wiklund 2013).

3.2 Genomförande

Här under kommer vi presentera hur vi genomförde våra intervjuer samt våra observationer.

3.2.1 Intervjuerna

För att genomföra våra intervjuer började vi med att ta kontakt med två förskolor som är oberoende av varandra. Vi har valt att fokusera på att intervjua åtta pedagoger eftersom det bidrar med ett större empiriskt insamlingsmaterial. Därefter har vi åkt ut till de valda

förskolorna för att informera om vad vår studie handlar om, samt bestämma ett datum då intervjuerna ska äga rum.

Under själva genomförandet av intervjuerna valde vi som intervjuledare att sitta i en miljö där det kändes både avslappnat och naturligt för pedagogerna som blev intervjuade. En av oss forskare valde att sitta inne på själva avdelningen när intervjun genomfördes medan den andra av oss gick in i ett enskilt rum och genomförde intervjun där. Vi använde oss av sex förskrivna, semistrukturerade intervjufrågor (se bilaga 3) eftersom vi ville få ett naturligt samtal med intervjupersonen. Under intervjuerna följde vi inte frågorna till punkt och pricka utan skapade ett levande samtal där vi gå in mer på djupet av någon fråga och tillsammans skapa en diskussion.

3.2.2 Observationerna

När vi genomförde våra observationer på förskolorna var vi ute bland barnen i 3-5 års ålder. Vi började vi med att lämna ut ett informationsbrev till barnens vårdnadshavare där det fanns information kring vår studie samt en lapp där de fick kryssa i om barnen fick bli observerade eller inte. Efter att vi fick tillbaka lapparna bestämde vi en tid tillsammans med pedagogerna när observationerna skulle ske.

När vi utförde själva observationerna i barngruppen valde vi att hålla oss i bakgrunden och inte vara aktiva i verksamheten för att samla in så mycket empiriskt material som möjligt. Själva observationen varade i cirka tre timmar, efter det kände vi att vi hade tillräckligt med empiriskt material till vår studie. Observationen skedde både inomhus på avdelningen, samt ute på förskolans gård. Fokus under observationens gång riktades på olika konflikter som uppstod, samt hur barnen på egen hand löste konflikterna och hur pedagogerna hanterade det. Anteckningar gjordes under tiden olika händelser uppstod.

3.2.3 Val av dokumentationsmetod

Under genomförandet av intervjuerna valde vi oss av att spela in själva intervjun med hjälp av varsin iPad. Ipadarna lades med själva kameran ner i bordet för att enbart få med ljudet och ingen filminspelning. Framför oss under utförandet av intervjun med pedagogerna låg de valda intervjufrågorna. Observationen av barngruppen började med att vi forskare hade tillgång till papper samt penna i handen och vi antecknade ner det som vi såg med hjälp av stödord. Vi valde att använda oss av den dokumentationsmetoden för att skydda barnens identitet.

3.3 Urval

Urvalet grundade sig på att vi ville se hur barnen hanterade konflikterna på egen hand med hjälp av bland annat det verbala språket. Därför föll urvalet på att observera barnen i 3-5 års ålder. Urvalet av pedagoger gjordes utifrån att vi forskare hade kännedom om pedagogerna. Enligt Denscombe (2012) bör forskarna ha kännedom kring de valda personerna för att anta det finns en sannolikhet i att de intervjuade kan delta i undersökningen. Därför blev valet inte slumpmässigt, utan det fanns en förkunskap att pedagogerna kunde delta i studien. Åtta pedagoger valdes att intervjuas och det urvalet gjordes eftersom vi ansåg att det vore lagom för att samla in tillräckligt med data.

Studien utfördes på två olika förskolor, i två olika kommuner. Det urvalet gjordes på grund av flera skäl. Ett av de skälen var eftersom de båda förskolorna var oberoende av varandra och därför kunde pedagogernas svar inte påverkas av varandra. Vi forskare är väldigt bekanta med respektive förskola där vi antingen har haft VFU eller arbetat på innan. Vi anser att det resulterar i att barnen känner en trygghet att ha oss i närheten eftersom de känner oss samt att vi har en bra relation med pedagogerna på förskolorna.

3.4 Tillförlitlighet

Vi anser att passiva observationer ute i verksamheten och intervjuer med pedagogerna är den mest lämpliga metoden för att nå fram till syftet med vår studie. Eftersom vi använde oss av två metoder fick vi en omfattande studie. Att intervjuas pedagoger kan

bidra med att dessa inte blir helt tillförlitliga då de kan baseras på vad intervjupersonerna anser sig göra. Därför fick vi en upplevelse om det stämde eller inte under våra observationer. På varje förskola genomfördes observationer till vi kände att vi hade tillräckligt med empiri. Eftersom vi bara har varit ute på två förskolor är studiens omfattning för liten för att uppnå ett generaliserat resultat.

3.5 Bearbetning

När vi kom tillbaka från observationerna och intervjuerna renskrev vi vårt insamlade material och transkriberade om våra intervjusvar till en text. Eftersom vi inte genomförde observationerna eller intervjuerna tillsammans delgav vi varandras material. När detta var gjort börjades uppdelning av svaren genom att kategorisera dem i olika grupper. Därefter plockades de svar ut som var ungefär likadana. Själva bearbetningen av materialet utförde vi tillsammans. Den empirin som vi inte upplevde var relevant för vår studie förstördes så att vi istället kunde hålla fokus på det resultat som var kopplat till våra forskningsfrågor. När allt insamlat material var kategoriserat påbörjades resultat- och analyskrivningen.

3.6 Forskningsetiska övervägande

För att uppfylla **informationskravet** som är en av de fyra forskningsetiska principerna (Vetenskapsrådet 1990) gjordes först en blankett (se bilaga 1 & 2). I blanketten skrevs syftet med studien, samt undersökningens uppgift. Vårdnadshavarna upplystes även om att deltagandet var frivilligt, och att barnen hade rätt att avbryta sin medverkan i studien. Blanketten skickades sedan ut till barnens vårdnadshavare på de två utvalda förskolorna.

Samtyckeskravet uppfylldes genom att vi lämnade ut lämnade ut en informationsblankett till barnens vårdnadshavare. Barnens föräldrar behövde kryssa i en ruta om deras barn fick delta i undersökningen eller inte (se bilaga 1 & 2).

Konfidentialitetskravet uppfylldes på så sätt att vi forskare endast använde oss av

barnens kön, samt ålder i studien. Detta gjordes eftersom barnens på så sätt blir anonyma. Det här kravet uppfylldes under genomförandet av studien eftersom förskolornas namn inte nämndes, och går därför inte finna i studien. **Nyttjandekravet** uppfylldes i studien på så sätt att valet av dokumentation gjordes att observera hela barngruppen i sin helhet. Detta uppfylldes även genom att all insamlad data enbart används till studien. All insamlad data kommer enbart finnas i syftet genom att besvara våra frågeställningar, och efter studiens slut raderas all insamlad data.

3.7 Metodkritik

För att uppfylla vår studies syfte ansåg vi att det var mest relevant att använda oss av en kvalitativ metod. Beslutet grundade sig på att vi skulle intervjua pedagoger samt observera pedagogerna och barngruppen i sin helhet. När vi utförde våra intervjuer använde vi oss av semistrukturerade intervjufrågor (se bilaga 3). Det visade sig vara ett bra val då vi fick långa svar och det bidrog med att en aktiv diskussion startade mellan oss och pedagogerna. När man genomför en intervju skapas det ett naturligt samtal med intervjupersonerna enligt Denscombe (2012). Att utföra intervjuerna inne på avdelningen anser vi inte var något bra beslut då det fanns störande ljud omkring och konsekvenserna av det kan ha bidragit med att pedagogerna tappade koncentrationen emellanåt. Störande ljud kan även ge svårigheter då det är dags att analysera all insamlad empiri (Denscombe 2012). Eftersom valet av dokumentationsmetod under intervjuerna var ljudinspelning var detta något vi märkte av. En annan negativ sak med att vi genomförde våra intervjuer ute på avdelningen kan ha varit att pedagogerna blev påverkade av varandras uppfattningar och svar. Om vi hade fått göra om våra intervjuer med pedagogerna hade vi valt att genomföra dem i ett enskilt rum en och en och där det inte fanns något som kunde störa.

En annan sak som vi också hade kunnat göra annorlunda var att både ha intervjuat pedagoger och barn. Det hade bidragit med en större population och troligtvis ett mer sannolikt svar. Under genomförandet av intervjuerna ansågs det inte nödvändigt eftersom det inte betraktades rimligt för pedagogerna att ljuga under intervjun. Trots valet av den kvalitativa metoden i användning av både intervjuer och observationer, kan

det ändå bidra med svårigheter att se tydliga svar utifrån forskningsfrågorna. Ett exempel på det kan vara om intervjupersonerna känner sig besvärade eller osäkra inför en specifik fråga. Det finns då en risk att intervjupersonerna svarar det som dem anser forskaren vill höra (Denscombe 2012). Konsekvenserna utifrån detta kan då bidra med att svaren inte blir helt sanningsenliga.

Eftersom valet föll på att intervjua pedagoger på plats istället för att skicka ut frågorna via mail skapades ett personligt möte. Att använda både intervjuer samt observationer till insamling av det empiriska material bidrog med att det framställdes mycket material som användes till vårt resultat och som i ett senare skede analyserades.

Redan innan vi gick ut och observerade barngruppen i sin helhet hade vi bestämt oss för att vara passiva observatörer. Att vara en passiv observatör innebär att forskaren håller sig i bakgrunden under observationen och inte aktivt deltar i den observerade aktiviteten (Denscombe 2012). Att vara en passiv observatör i en barngrupp upplevde vi inte var så enkelt som vi först trodde att det skulle vara. Eftersom valet föll på att utföra observationerna på två förskolor som vi är mycket bekanta med var det till en början svårt att få barnen engagerade i aktiviteter där vi inte deltog i. De undrade mycket om varför vi var där och berättade om allt som hade hänt på avdelningen sen vi sist varit där. Efter en pratstund tillsammans med barnen där de fick berätta vad som hänt och vi fick förklara vad vi gjorde där började barnen leka och vi kunde börja observera. Såhär i efterhand skulle vi varit ute och observerat fler än en gång för att få in mer empiriskt material. Det som vi upplevde som positivt med att observera barn som vi redan känner väl var att de hade en tillit till oss och att de kände en trygghet med att vi var där.

4. Resultat och analys

Här nedan kommer vi presentera vårt resultat och en analys av det vi fick fram då vi observerade hur barnen själva löser sina konflikter, hur pedagogerna löser de konflikter som uppstår samt svaren från våra intervjuer.

4.1 Barns konflikthantering

När vi var ute och genomförde våra observationer uppstod det konflikter som barnen själva löste och där pedagogerna inte la sig i utan bevakade konflikthanteringen på avstånd. Här nedan kommer vi presentera de konfliktsituationerna och hur barnen hanterade dem.

Pojke, 4 år sitter vid ett av borden på avdelningen och kollar på en film om grävmaskiner och dumprar på iPaden när en annan pojke (4 år) går ifrån sitt lego byggande och hoppar upp och sätter sig på stolen bredvid. Pojken med iPaden säger att han vill titta på filmen själv och att den andra killen ska gå därifrån. Pojken som nyss kom säger att han också vill titta på filmen eftersom han också gillar grävmaskiner och dumprar. Pojken ber en gång till att han ska gå därifrån, denna gång med en lite argare röst och pojken hoppar ner från stolen och återgår till sitt lego byggande.

En flicka, 5 år och en pojke, 5 år kastar en boll till varandra och ibland kastar de även ner bollen i en låda. Flickan och pojken är inte riktigt överens om hur de ska kasta bollen och pojken blir sur och går därifrån. Flickan går efter och frågar hur han istället vill att de ska kasta bollen och så kompromissar de så att båda blir nöjda och bollkastandet kan fortsätta.

Fem barn i åldrarna 4-5 år leker en sorts katt/hund lek. Två barn är människor, två barn är katter och ett barn är en hund. Leken pågår ett bra tag innan det uppstår en konflikt. Den ena katten vill vara en vild katt och inte ha koppel på sig medan hussen vill att

katten ska vara tam och ha koppel på sig. Båda barnen vill få sin vilja igenom och de är ganska upprörda. Den andra matten lägger sig i och säger att de kan byta katt för det gör ingenting om hennes katt är vild och inte vill gå i koppel och hennes katt var en tam katt som gärna gick i koppel.

Två pojkar på vardera 4 år är ute och cyklar på utegården, den ena pojken cyklar in i ett byggstaket och den andra pojken cyklar då efter och cyklar in i den första pojken. Pojken närmst staketet får ont i benet, blir arg och börjar gråta. Pojken som cyklade in i honom hoppar av cykeln, blåser på hans ben och säger förlåt. Pojkarna kramas och cyklar vidare som vänner.

4.1.1 Analys

I vår studie framkommer det tydligt att barnen försöker och vill hantera konflikterna själva men att det inte alltid är så lätt. Konflikterna handlar oftast om att barnen inte vill samma sak eller att de är osams. Utifrån det vi såg, uppfattade vi inte att barnen hamnade i någon konflikt utifrån ett missförstånd, som annars är den vanligaste orsaken till konfliktsituationer (Lind 2001).

Att använda sig av de redskap som (Säljö 2005) beskriver, där kommunikationen är ett av de viktigaste redskapen för att hantera och lösa konflikten på är något som barnen använder sig av. Utifrån det sociokulturella perspektivet utvecklas man som individ i sociala sammanhang där det är viktigt att alla inblandade parter får uttrycka sina känslor och tankar om den uppkomna konflikten. Barnen nyttjar sig av att utvecklas i sitt lärande genom att de samspelar i gruppen utifrån ett sociokulturellt perspektiv (Säljö 2005).

4.2 Pedagogers konflikthantering

När vi var ute och genomförde våra observationer uppstod det konflikter som barnen inte löste hanterade, utan där pedagogerna fick hjälpa till. Här nedan kommer vi presentera de konfliktsituationerna och hur pedagogerna hanterade dem.

Två barn hittar en stor plastlåda med hjul på som de använder som racingbil. Det ena barnet sitter i lådan och det andra barnet puttar på. De kör igenom hela avdelningen och när det är dags att byta förare så vill inte barnet som har suttit i lådan putta och barnen börjar bråka. En pedagog går in och avbryter konflikten genom att dela på barnen. Hon förklarar även för barnen att detta inte var någon bra lek eftersom de kan köra på någon annan och att lådan ska användas till att förvara stora byggklossar och de båda barnen finner sig i detta och tar lådan till byggklossarna och börjar lägga i dem i lådan.

När det är dags att börja städa inne på avdelningen är det en grupp barn som inte alls vill börja städa utan fortsätter med sina lekar. Pedagogen säger till dem än en gång men de lyssnar fortfarande inte. Pedagogen förklarar att de ska städa för att det ska ha samling, äta frukt och sen ska det gå ut. Barnen förstår och avbryter sina lekar och börjar städa. Pojken, 4 år som sitter och spelar spel på iPaden lyssnar fortfarande inte och pedagogen går bort till honom och säger att det är dags att lägga undan iPaden. Pojken slår till pedagogen på armen, pedagogen säger till på skarpen att man absolut inte slåss, hon tar iPaden och går därifrån. Pojken slänger sig ner på golvet och skriker, men man väljer att ignorera honom och de andra börjar med samlingen i ett annat rum. Efter en stund kommer pojken in till samlingen och sätter sig i pedagogens knä och säger förlåt för att han slog henne.

Fyra barn spelar bandy ute på förskolan, efter en stund börjar de fåktas med bandyklubbarna istället och det ser till en början ut som en lek men det övergår snart till att de slåss med klubbarna. En pedagog går in och avbryter konflikten, förklarar att man absolut inte får slåss med bandyklubbarna eftersom det är farligt och barnen kan skada varandra allvarligt. Hon delar på barnen och säger åt dem att leka med något annat utan att egentligen tagit reda på varför konflikten uppstod och hanterat den.

Fyra barn i fem-års ålder står ute på förskolan uppe i en rutschkana. Barnen leker en lek med användning av tre fotbollar. Ett av barnen börjar efter ett tag diskutera med de andra barnen rörande leken, att han inte har fotbollarna lika mycket som dem. De andra barnen förklarar att de innan leken påbörjades bestämde reglerna och att de nu är så här. Men barnet är inte nöjd med det och anser att det är orättvist.

Alla fyra barnen började diskutera situationen intensivt, och efter en stund ingrep en pedagog. Pedagogerna som stod en bit ifrån konflikthändelsen vet orsaken till konflikten. Pedagogerna vet även vem som orsakade konflikten, på grund av att hon har kunskaper kring barnens personlighet samt barnens bakgrund. Fast pedagogerna har de kunskaper möter pedagogerna alla barnen och ger alla barnen möjlighet för att uttrycka och delge deras tankar och åsikter. Pedagogerna uttrycker inte specifikt hur barnen kan lösa konflikten, utan ger barnen förslag. Pedagogerna ger barnen funderingar hur de kan lösa konflikten genom problemlösningar. Exempel ger pedagogerna frågan; ” *Ni är fyra barn och har nu tre fotbollar, men hur många fotbollar hade ni behövt för att alla ska få möjlighet att ha fotbollen lika mycket?* ”

Barnen börjar diskutera i samspel med varandra och kommer fram till att det behövs fyra fotbollar.

Ett barn i 4-års ålder kommer springandes fram till en pedagog ute på förskolans utegård. Barnet berättar för pedagogerna att ett annat barn i fem-års ålder har kastat sand på honom. Pedagogerna följer fyra åringen till barnet som ansågs kastat sand på honom och sätter sig på huk tillsammans med de två barnen för att på så sätt komma på samma nivå. Pedagogerna hade inte sett händelsen när barnet kastade sand på fyra åringen och kunde därför inte dra slutsatsen att så var fallet. Därför samtalade pedagogerna med de två barnen om vad som hänt, samt hur det gick till. Båda barnen gavs möjlighet för att uttrycka sina åsikter om händelsen. Pedagogerna frågade femåringen som ansågs kastat sand, hur fyraåringen kunnat få sand på sig innanför jackan. Femåringen svarade att det var han som kastade sand på fyraåringen, men det var inte meningen utan bara råkade komma på fyraåringen.

Pedagogen; ” Hur tror du han kände när du kastade sand på honom?”

Femåringen; ” Han blev nog lite ledsen”

Pedagogen; *Vad säger man då till någon man gjort ledsen? Vad behöver du säga till Kalle?*

Femåringen tar fyraåringen i handen och säger; ”*Förlåt*”.

4.2.2 Analys

När pedagogerna ska hantera de uppkomna konflikterna ser vi att dem gör det både utifrån den relationella pedagogiken men även från ett sociokulturellt perspektiv. Pedagogerna väljer oftast att skapa ett pedagogiskt möte där man förklarar för barnen vad som är rätt respektive fel i vissa lekar (Aspelin & Persson 2011). Pedagogen har en klar målsättning för det hon vill förmedla till barnen och det bidrar med att barnen utvecklar sitt lärande och det förstår innebörden i det som var fel i just den specifika konfliktsituationen (Aspelin & Persson 2011).

Pedagogerna använder sig även av att stimulera barnens lärande genom deltagande i relationella processer, som till exempel samlingar. Detta är också något som nämns inom den relationella pedagogiken. I en samling lär sig barnen samspela i grupp och inte bara som enskilda individer som den sociokulturella pedagogiken pekar på.

Utifrån det sociokulturella perspektivet är det viktigt att varje inblandad part får förklara sina känslor, tankar och varför de agerade som de gjorde. Pedagogerna använder sig även av kommunikationen, som är ett av de viktigaste redskapen i det sociokulturella perspektivet (Säljö 2005) för att hantera konflikten.

4.3 Pedagogers hantering av konflikter

Pedagogerna hanterar konflikterna på olika sätt beroende på hur konflikten ser ut. De försöker att iaktta för att se om barnen kan hantera och lösa konflikten utan en pedagogs hjälp, men det är inte alltid det fungerar.

Om man låter barnen hantera konflikten själva är det viktigt att man håller sig på avstånd och bevakar det hela (Pedagog 1).

Pedagogerna poängterar även att det är viktigt att man pratar med de inblandade om vad som har hänt och sen att varje part får berätta sin variation av konflikten utan att bli avbruten. Utifrån det menar pedagogerna att man tittar på vad som är rätt eller fel, om det bara var ett missförstånd och sen hanterar man konfliktsituationen på bästa sätt.

I vissa av konflikterna som uppstår kan man helt enkelt inte låta barnen försöka hantera själva eller att man går in och försöker hantera den på ett pedagogiskt sätt. Det förekommer konflikter där våld är inblandat och då gäller det, enligt pedagogerna, att så snabbt som möjligt sära på parterna och få de att lugna ner sig innan man kan hantera konflikten.

4.3.1 Analys

Pedagogerna hanterar konflikterna utifrån hur situationen ser ut. Pedagogerna tycker att det är viktigt att man synliggör, analyserar och diskuterar innebörden i händelser och situationer, som i vårt fall är konflikter. Detta är en del i den relationella pedagogiken. Pedagogerna låter varje inblandad part få säga sitt och utifrån det väljer man hur man ska hantera konflikten (Aspelin & Persson 2011). Detta kan man även koppla till det sociokulturella perspektivet. Det sociokulturella perspektivet har ett tydligt fokus på att man låter individen få förklara sina tankar, känslor och beteende i relation till den sociala påverkan som individen har utsatts för vid till exempel en konflikt (Säljö 2005).

4.4 Pedagogers specifika konflikthanteringsstrategier

Några av våra intervjupersoner använder sig av en specifik konflikthanteringsstrategi medan andra inte gör det. Det fanns även en intervjuperson som inte visste om att det fanns olika konflikthanteringsstrategier att förhålla sig till. Att använda sig av medlingsstrategin tillsammans med barnen för att hantera konflikten, är något som en pedagog förespråkar. Hon säger även att det inte är i varje konfliktsituation där medlingen faktiskt fungerar. På en annan avdelning väljer man att dela upp barnen i mindre grupper för att minska på konflikterna.

Vi pedagoger på avdelningen spelar teater för barnen för att de ska försöka sätta sig in i olika konfliktsituationer och hur man kan känna när en konflikt uppstår (Pedagog 2).

4.4.1 Analys

Att veta om att det finns olika konflikthanteringsstrategier är inte en självklarhet för alla pedagoger ute i verksamheten. Att låta barnen få komma till tals och få uttrycka sin variation av konflikthändelsen med hjälp av tankar och känslor pekar på att man har det sociokulturella perspektivet som en grundpelare. Även här är det viktigt att man som pedagog använder sig av ett redskap, som i det här fallet är kommunikation (Säljö 2005). Pedagogerna grunder sig även på pedagogiska möten som är en del i den relationella pedagogiken. Ett pedagogiskt möte innebär att det skapas ett kommunikativt möte mellan parter, där pedagogen och barnen är delaktiga i en ömsesidig process. Pedagogen upplever från barnens sida av relationen och svarar an på ett sätt som är produktivt. Barnen erkänns sådan han/hon är i denna stund och ges en vink om hur man ska hantera konflikten på bästa sätt (Aspelin & Persson 2011).

4.5 Pedagogers förebyggande arbete med konflikthantering

På en av avdelningarna där vi har genomfört våra observationer och där vi har valt att intervjua pedagogerna använder de sig av Snick & Snack för att förebygga konflikthanteringen. I Snick & Snack pratar man mycket om hur en bra kompis ska vara

och man arbetar även efter den gylleneregeln. *"Du ska vara mot andra, som du vill att de ska vara mot dig"*. Barnen relaterar ofta till den gylleneregeln när det uppstår en konflikt berättar en av pedagogerna som vi intervjuade.

Det finns även pedagoger som har valt att jobba med normer och värden. Pedagogerna diskuterar aktivt med barnen hur det känns i hjärtat när någon är dum och det gör man till exempel runt matbordet, i samlingsen och så finns det bra böcker som man kan läsa för barngruppen. Under våra intervjuer nämns det även att pedagogerna önskar att det fanns mer tid åt att arbeta förebyggande med konflikthantering eftersom de anser att det är ett viktigt ämne.

4.5.1 Analys

Pedagogerna pratar i allra högsta grad om att man måste arbeta förebyggande med konflikter. De använder sig av olika sätt att arbeta på men de är som sagt överens om att arbetet med samspelt mellan individerna är oerhört viktigt. Vi kan se i materialet att pedagogerna använder sig av olika redskap när de arbetar med samspel. Redskapen är ett nyckelbegrepp när det gäller att förstå mänskligt lärande (Säljö 2005). Redskapen är antingen intellektuella, språkliga eller materiella, artefakter (Säljö 2005). Att använda sig av kommunikationen, kan ses som det viktigaste redskapet (Säljö 2005). Eftersom pedagogerna låter barnen få medverka i olika relationella läroprocesser i samspel med andra individer leder det till kommunikativ kontext. Även det relaterar i nästa steg till ett lärande för barnen.

4.6 Pedagogers syn på att minska våldet i skolan genom förskolan

Pedagogerna är rörande överens om att man kan lägga grunden för att minska på våldet i skolan redan i förskoleverksamheten. Redan i förskolan finns det vissa barn som slåss och då måste man visa att det är fel och erbjuda dem andra alternativ till att få ut sin aggressivitet på. Man kan till exempel låta barnen få slå på döda ting, föreslår en av

pedagogerna. Pedagogerna nämner även att man måste vägleda barnen i vad som är rätt eller fel, hur man visar empati för andra människor och visa på att våld och aggressivitet aldrig är okej. Pedagogerna är överens om att det hjälper barnen i framtiden.

Jag tror att man kan förebygga rätt mycket genom att bland annat minska eller helt ta bort spel och appar som handlar om våld. Vi måste även bli bättre på att sitta med när barnen använder iPaden och att man använder iPaden till att jobba utifrån vad barnen har gjort, vill göra och kan göra. Det är viktigt tydliggöra att våld inte löser någonting (Pedagog 3).

4.6.1 Analys

Pedagogerna är överens om att man kan minska våldet i skolan genom förskolan. Intressant är att pedagogerna grundar sig på en pedagogisk teori utifrån den relationella pedagogiken (Aspelin & Persson 2011). Den pedagogiska teorin består av en diskurs mellan utbildning och teori som leder till logiskt tänkande. Man måste synliggöra, analysera och diskutera innebörden i händelserna och situationerna som uppstår tillsammans med barngruppen. Det resulterar i att barnen lär sig tidigt vad som är rätt eller fel och det är precis så pedagogerna arbetar utifrån våra intervjuvar.

4.7 Pedagogers syn på deras kunskaper om konflikthantering

När vi ställde frågan, om pedagogerna ansåg att de ville ha mer kunskap i konflikthantering vara alla överens om att så var fallet. Eftersom det blir allt vanligare med konflikter i förskolan och något pedagogerna får handskas med varje dag skulle de gärna vilja ha mer kunskaper, så att de hade en trygg grund att stå på. I vissa fall kan det vara svårt att nå fram till barnen och då hade det varit bra att veta hur man ska gå tillväga. På en avdelning, där det fanns barn som ofta hamnade i allvarliga konflikter valde man att ta hjälp av en så kallad, specialpedagog som är utbildad i att ta tag i situationer rörande barn med särskilda behov. På så sätt fick pedagogerna lite ny kunskap om hur de skulle agera när just det specifika barnet hamnade i en konflikt.

Man måste låta individen träda fram och det relaterar till att det blir konflikter, eftersom vi alla är olika och det är något som vi jobbar mycket med. Alla är olika men vi är ändå lika bra. Det hade varit bra med mer utbildning om

konflikthantering för det blir mer och mer konflikter som man handskas med varje dag om allting (Pedagog 4).

4.7.1 Analys

Intressant är att alla pedagoger var överens om att de vill och behövde mer kunskap om konflikthantering. Förskoledningen, som oftast består av en förskolechef på kommunala förskolor har en stor del i detta. Chefen måste se till att sin personal får de kunskaper som de behöver för att den pedagogiska rörelsen ska kunna fungera utifrån en relationell pedagogik. Det är viktigt att förskolan har en klar målsättning för sitt arbete enligt den pedagogiska rörelsen (Aspelin & Persson 2011). Ett sätt är att skicka utvalda pedagoger på en fortbildning om konflikthantering och sen är det deras uppgift att förmedla det dem har lärt sig till de övriga i arbetslaget genom samtal. På så sätt utvecklas rörelsen i en positiv och viktig riktning (Aspelin & Persson 2011).

4.8 Pedagogernas syn på om samspel kan förhindra konflikter

Att jobba med samspel för att förhindra konflikterna är ett fungerande sätt anser våra intervjupersoner. De tror även att man jobbar mycket med samspel fast att man egentligen inte är medveten om det. Det är även viktigt att varje individ får ha sin åsikt och att man inte behöver tycka lika hela tiden, men att man ändå kan samspela tillsammans. Annars skulle inte förskoleverksamheten fungera.

Ja absolut, vi jobbar mycket med samspel i vår barngrupp. Det är viktigt att kunna förstå andras perspektiv, hur andra känner och få förståelse för hur det känns inombords om någon är dum mot en. Vi pratar även mycket om respekt och empati (Pedagog 5).

4.8.1 Analys

Det du lär dig om hur du ska agera i olika situationer och det du lär dig gällande vem du är lär du dig i en interaktion med andra människor. Pedagogerna anser att det är betydelsefullt att arbeta med samspel i förskoleverksamheten. Allt som vi lär oss, lär vi oss i olika sociala sammanhang. Det är viktigt att stimulerar barns lärande genom

deltagande i relationella processer, där barnen får samspela med andra individer. I det sociokulturella perspektivet menas det att människor aldrig bara är individer utan att de även är individer i grupper och i sociala sammanhang. Lärandet sker i samspel parter emellan och det är i interaktioner mellan individer som lärandet kommer till uttryck (Säljö 2005).

5. Diskussion

Under detta avsnitt kommer vi presentera en diskussion om barnens konflikthantering, pedagogernas konflikthantering och våra intervjuvar. Vi kommer även presentera de bidragande konsekvenserna för lärarrollen.

5.1 Barns konflikthantering

Ljungberg (1998) har i tidigare forskning valt att studera hur barnen löser de konflikter som uppstår. Ljungberg (1998) förvånades över studiens resultat, det var många av barnen som hanterade konflikten på ett konstruktivt sätt. Att hantera konflikten på ett konstruktivt sätt innebär att man omvandlar en laddad diskussion till ett naturligt samtal om hur man hanterar konflikten. Man kan också beskriva det som att man försöker få en fungerande relation mellan de inblandade parterna (Jordan 2002). Under våra observationer hanterade barnen de uppkomna konflikterna på olika sätt och oftast hittade de själva en lösning och hanterade konflikten utifrån det. De försökte oftast att diskutera fram en lösning som passade de inblandade parterna så att konflikten upphörde och barnen kunde återgå till sin lek utan att någon kände sig missnöjd. Utifrån Ljungbergs (1998) studie ser vi att barnen oftast hanterar konflikterna utifrån på ett konstruktivt sätt.

Utifrån vårt resultat såg vi även att i en situation hanterade barnen konflikterna på ett destruktivt sätt. Att hantera en konflikt destruktivt menas med att det startar en maktkamp emellan de inblandade parterna där enda lösningen på konflikten är att den ena parten ger sig och den andra vinner. Enligt Ljungbergs (1998) studie fanns det bara ett fåtal barn som hanterade konflikten på ett destruktivt sätt. Ljungberg (1998) menar att de barn som hanterar konflikten destruktivt har svårigheter med den sociala kompetensen. Enligt Thornbergs forskning (2010) anser han att barnen ofta hanterar konflikterna på ett destruktivt sätt, alltså genom ”vinna-förlora” metoden. Utifrån vår studies resultat såg vi att det bara var som sagt en situation som löstes så och därför ställer vi oss kritiska till Thornbergs (2010) forskning.

5.2 Pedagogers konflikthantering

Utifrån vårt resultat såg vi att pedagogerna hanterade de uppkomna konflikterna beroende på hur konflikten såg ut. I vissa fall fick pedagogerna bara gå in och stoppa konflikten då det förekom våld medan i andra situationer använde de sig av medlingsstrategin. Medlingsstrategin har både sina för- och nackdelar. En nackdel med medlingen är att man inte kan använda sig av strategin innan konflikten har brutit ut. Enligt Kolfjord (2009) som studerade en F-6 skola där man använde sig av kamratmedling fick en uppfattning om att pedagogerna och eleverna tyckte att kamratmedling var något positivt. Både pedagoger och elever ansåg att skolan hade fått ett bättre skolklimat sen de började jobba med kamratmedling (Kolfjord 2009). De elever som utbildade sig till kamratmedlare gick i årskurs 5-6 och de fick sen medla på skolgården åt de elever som gick i F-3. Enligt Kolfjords (2009) studie visade det sig att det oftast var de yngre barnen som sökte hjälp hos kamratmedlarna. Att använda sig av kamratmedling i förskolan anser vi kan bli väldigt svårt eftersom det krävs mycket kunskaper för att föra ett medlingssamtal (Lind 2001).

I tidigare forskning som är utförd av Hakvoort & Friberg (2012) pekar på att de barn och pedagoger som får kunskap i hur de ska bemöta konflikterna, behöver inte lägga ner så mycket tid åt att hantera dem när de väl uppstår. Det resulterar i att barnen får mer tid till lärande än de barn och pedagoger som inte får någon kunskap om konflikthantering. Som pedagog bör man inte bara förhålla sig till en specifik hanteringsstrategi utan man måste kombinera strategierna. Väljer man som pedagoger på en avdelning att bara jobba efter medlingsstrategin får barnen aldrig någon förebyggande kunskap i hur de ska bemöta konflikterna vilket vi tycker är väldigt synd.

5.3 Pedagogers intervjusvar

I teoridelen i den här studien tas det upp olika sätt man som pedagog kan arbeta med konflikter. I resultatdelen har det tagits upp hur olika pedagoger arbetar med just sitt sätt för att förhindra uppkomsten av konflikter, genom att ge barnen förståelse för hur man

som individ ska vara mot andra människor. Alla människor har lika värde oavsett bakgrund, kön, religion (Lpfö 98/10). En av pedagogerna svarar: ”*Alla är olika, men ändå lika bra*”.

I teoridelen tas det även upp på vilka sätt konflikter kan förhindras samt hur man som pedagog bör arbeta med konflikthantering, vilket kan variera. Att konflikthantering kan variera menar pedagogerna att man som pedagog bör utgå från varje enskild individ, utifrån vilken sorts konflikt det är och utifrån vilka barn som är inblandade i konflikten. Resultatet av de intervjuade pedagogerna visar på att det är oerhört viktigt att man som pedagog använder sig av ett arbetssätt för att förhindra uppkomsten av konflikter. Det eftersom konflikter hör till vardagen och att konflikter inte enbart behöver ske på grund av att individer är olika. Detta påstod även överläkaren Al-Baldawi (1998) utifrån en artikel han skrev. Han menade exempel på barns immigration från andra länder för att börja ny förskola behöver inte resultera i konflikter barnen emellan. Trots barns olika modersmål har barn lätt att anpassa sig i nytt samhälle utan att skapa konflikter (Al-Baldawi 1998). Konflikter kan även uppstå i situationer där man som individ ses bra att arbeta i samspel med andra individer (Axelson & Thylefors 2011).

”Det är viktigt att förstå andras perspektiv, hur andra känner och få förståelse för hur det känns inombords om någon är dum mot en” Pedagog 1. Detta ansågs viktigt för en pedagog på förskolan och det är även något Lundberg (2012) anser är viktigt att arbeta med, och även användning av kroppsspråket ses betydelsefullt. Lundberg (2012) menar att användning av kroppsspråket bidrar med förståelse för hur både pedagoger och barn mår och på så sätt ge barn förståelse vad som är ok samt inte acceptabelt. Att använda kroppsspråket bidrar med ett bra arbetssätt för att inte ge barn dubbla budskap. Barn tar oftast till sig pedagogernas handlingar och inte enbart det dem säger och uttrycker verbalt (Lundberg 2012).

Något som vi kan konstatera utifrån vår studies resultat är att kommunikation och samspel är något som är viktigt att fokusera på i förskoleverksamheten. I läroplanen för förskolan Lpfö (98/10) kan man finna att *”Arbetslaget ska stimulera barnens samspel*

och hjälpa dem att bearbeta konflikter samt reda ut missförstånd, kompromissa och respektera varandra". Att låta barnen delge sin tankar, åsikter och känslor kring olika händelser under olika konfliktsituationer, vilket pedagogerna gör genom bland annat samtal kring empati kan kopplas till det sociokulturella perspektivet (Säljö 2004). Utan någon sorts kommunikation kommer man inte långt i dagens samhälle. Vårt samhälle är präglad av att man ska kunna samarbeta och söka ny kunskap via de stora informationsflöden som finns i vårt samhälle (Lpfö 98/10). Enligt Hylander i Hoffrens (2011) studie tas vikten av kommunikation upp som ett bra betydelsefullt arbetssätt för att förhindra samt lösa uppkomsten av konflikter.

Att låta barnen slå på döda ting kan vara en bra metod att använda sig av menar en av de intervjuade pedagogerna. Vi forskare ställer oss kritiska till denna metod då vi undrar vad döda ting egentligen innebär. Är döda ting enbart mjuka kuddar och boxningssäcken eller ingår fönsterrutor och ömtåliga saker också under kategorin "döda ting"?

5.4 Bidragande konsekvenser för lärarrollen

Resultatets positiva konsekvenser för yrkesrollen menar vi kan bidra med mindre konflikter, våld och mobbing i skolgången för barnen. Det på grund av att barnen redan i tidig ålder i förskolan får möjlighet för ökade kunskaper kring att förhindra samt att lösa konflikter som uppstår. Barnen behöver få en förståelse för hur man ska vara mot andra människor, vad som är tillåtet och inte acceptabelt.

Resultatets negativa konsekvenser för yrkesrollen menar vi kan bli på grund av att en del av de pedagoger vi intervjuade ansåg att de hade för lite kunskap kring konflikthantering och inte kände till att det fanns olika metoder för konflikthantering. Det kan på så sätt orsaka att barnen på förskolorna inte får möjlighet hur man som människa ska vara mot andra och lösa konflikter. Våra egna tankar och idéer för att förhindra att pedagoger på förskolor har otillräckligt med kunskaper kring konflikthantering, är att delta i olika utbildningar kring konflikthantering. Tidigare forskning som utförts av Hakvoort & Friberg (2015) pekar på att de pedagoger och barn som får kunskap om hur de ska bemöta konflikterna behöver inte lägga ner så mycket

tid att hantera konflikterna när de väl uppstår. Det får däremot de pedagoger och barn som inte får någon kunskap i konflikter och konflikthantering vilket bidrar med att deras tid för lärandet minskar (Hakvoort & Friberg 2015).

5.7 Förslag till vidare forskning

Vi anser i efterhand att det vore intressant att även intervjuat barnen, för att på så sätt även få ta del av barnens tankar och åsikter hur de uppfattar att de löser konflikter som sker på förskolan. Stämmer barnens svar överens med pedagogernas svar kring hur de löser konflikter som uppstår? Hur känner barnen när det sker konflikter? Hur är barnens syn på hur man ska vara mot andra individer?

Efter att vi genomfört intervjuerna med barnen också och inte enbart med pedagogerna, vore det intressant att utföra studien ur en större population för att på så sätt få in mer empiri, vilket då bidragit till en större sannolikhetssvar i studien.

6. Sammanfattning

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur pedagogerna arbetar med att hantera de konflikter som uppstår mellan barnen, samt hur barnen hanterar konflikterna på egen hand. Vi har även studerat om pedagogerna använder sig av några konflikthanteringsstrategier och i så fall vilka. Utifrån vårt syfte har vi formulerat tre stycken forskningsfrågor som vi finner är relevanta till vårt val av ämne.

- Hur hanterar pedagogerna konflikterna mellan barnen?
- Använder pedagogerna några konflikthanteringsstrategier för att hantera konflikten och i så fall vilka?
- Hur hanterar barnen de uppkomna konflikterna på egen hand?

Konflikter är något som förekommer varje dag ute i verksamheten, ibland är de allvarliga och ibland är de mindre allvarliga. Den vanligaste uppkomsten av en konflikt är att det sker ett missförstånd (Lind 2001).

Det finns olika konflikthanteringsstrategier som man kan använda sig av när man hanterar konflikter. I tidigare har vi valt att presentera två av dem, medling och Cohens konfliktpyramid. Medlingen består av att en tredje oberoende part hjälper till att hantera konflikten tillsammans med de inblandade parterna men det är fortfarande dem som äger sin konflikt (Lind 2001). Cohens konfliktpyramid består av fyra olika nivåer, *förebygga*, *hantera*, *hjälp* och *stopp* (Hakvoort & Friberg 2015). Man ska helt enkelt jobba med att förebygga konflikter och hantera konflikterna när de uppstår. Pedagogerna ska se till att hjälpa barnen för att lösa konflikten och så ska de stoppa konflikten omedelbart om våld uppstår (Hakvoort & Friberg 2015).

Studier resulterar i att barn redan i förskoleåldern hanterar de flesta konflikter själva utan att få hjälp av en pedagog (Thornberg 2010, se Palm 2010). Tyvärr löser inte barnen konflikterna utifrån ett konstruktivt perspektiv, utan man hanterar konflikten genom ”vinna-förlora” strategin.

För att kunna analysera vår empiri har vi valt att förhålla oss till det sociokulturella perspektivet samt till den relationella pedagogiken. Vårt val av forskningsmetod har varit att använda den kvalitativa forskningsmetoden (Denscombe 2011). Det innebär att vi har varit ute på två olika förskolor där vi har observerat barngruppen och pedagogerna i sin helhet för att samla in empiri så att vi kan besvara våra forskningsfrågor. Vi har även valt att intervjua åtta pedagoger, våra intervjufrågor finner ni längre ner i vårt arbete (se bilaga 3).

I vårt resultat framkommer det tydligt att barnen försöker och vill hantera konflikterna själva men att det inte alltid är så lätt. Konflikterna handlar oftast om att barnen inte vill samma sak eller att det är osams. Utifrån våra observationer såg vi inte att barnen hamnade i någon konflikt utifrån ett missförstånd, som annars är den vanligaste orsaken till att en konflikt uppstår (Lind 2001).

När pedagogerna hanterat de uppkomna konflikterna gör de det utifrån ett sociokulturellt perspektiv eller med hjälp av den relationella pedagogiken. Pedagogerna väljer oftast att använda sig av ett pedagogiskt möte som innebär att man skapar ett möte mellan de inblandade parter och pedagog, där man förklarar vad som är rätt respektive fel i de uppkomna konflikterna (Aspelin & Persson 2011). Pedagogerna menar även att man får hantera konflikterna utifrån hur den ser ut.

Det är inte alla pedagoger som vet om att det finns olika konflikthanteringsstrategier som man kan använda sig av för att hantera konflikten utifrån våra intervjuer. Pedagogerna pratar mycket om att det är viktigt att använda sig av samspel för att förebygga konflikter. De anser även att man som pedagog kan minska på våldet i skolan redan i förskoleverksamheten. Man måste visa på att våld och aggressivitet aldrig är okej, menar pedagogerna.

7. Refersenser

Al-Baldawi, R. 1998, "In the tract of migration and exile: psychosocial consequences of a changed family structure", *Läkartidningen*, vol. 95, no. 19, pp. 2223.

Arnér, Elisabeth & Tellgren, Britt (2006). *Barns syn på vuxna – att komma nära barns perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Aspelin, Jonas & Persson, Sven (2011). *Om relationell pedagogik*. Gleerups förlag.

Barn och ungdomspsykiatri, (2015). *Självbild och identitet*.

<http://www.bup.se/sv/Rad-och-fakta/sjalvbild-och-identitet/> (hämtad 2015-10-10).

Dahlkwist, Matts (2004). *Kommunikation*. Stockholm: Liber.

Denscombe, Martyn (2012). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Doverborg, Elisabeth & Pramling Samuelsson, Ingrid (2000). *Att förstå barns tankar. Metodik för barnintervjuer*. Stockholm: Liber.

Ellmin, Roger (2008). *Konflikthantering i förskolan- den andra baskunskapen*. Natur &

kultur.

Folger, Joseph P & Scott Poole, Marshall & Stutman, Randall K (2009). *Working through Conflict. Strategies for Relationships, Groups, and Organizations*. Pearson Education, Inc.

Friberg, Birgitta (2012). Grundläggande konfliktkunskap. I: Hakvoort, Ilse & Friberg, Birgitta (red.) *Konflikthantering i professionellt lärarskap*. 2 uppl. Gleerups.

Guvå, Gunilla (1998). *Förskolan som samspelsarena*. I: Björn Wrangsjö (red.): *Barn som märks. Utvecklingspsykologiska möjligheter och svårigheter*. Stockholm: Liber.

Götberg, Helene (2014). Hur arbetar ni med konflikter i barngruppen? I: *Förskolan nr 3*. Lärarförbundet. Stockholm.

Hakvoort, Ilse (2012). Bara bråk? Bygg en pyramid! I: Mimmi Palm (red.) *Låt oss tvista igen! - om konflikthantering i förskola och skola*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Hakvoort, Ilse (2012). Skolans uppdrag och konflikthantering. I: Hakvoort, Ilse & Friberg, Birgitta (red.) *Konflikthantering i professionellt lärarskap*. 2 uppl. Gleerups.

Hakvoort, Ilse & Friberg, Birgitta red. (2012). *Konflikthantering i professionellt lärarskap*. 2 uppl. Gleerups.

Hakvoort, Ilse & Friberg, Birgitta red. (2015). *Konflikthantering i professionellt lärarskap*. 3 uppl. Gleerups.

Ingestad, Gunilla (2006). *Dokumenterat utanförskap*. Lund: Studentlitteratur.

Johnson, D.W & Johnson, R.T (2004). *Implementing the "Teaching students to be peacemakers program"*. Theory into Practice: 43, s. 68-79.

Jones, Tricia (2006). Emotion in mediation: Implications, applications, opportunities, and Challenges I: Herrman, Margaret (red.) *Handbook of mediation – bridging theory, research, and practice*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.

Jordan, T. (2002), <http://arbetsplatskonflikt.av.gu.se>, Institutionen för arbetsvetenskap, Göteborgs universitet.

Kolfjord, Ingela (2007). *Alternativ konflikthantering - Hur kamratmedling kan påverka elevers relationsskapande*.

Kolfjord, Ingela (2009) "*Alternativ konflikthantering - Hur kamratmedling kan påverka elevers relationsskapande*", Faculty off Health and Society & Malmö University 2009, EDUCARE; 2-3, no. 2-3.

Kostiainen, Arja (2012). Medling i skolan. I: Hakvoort, Ilse & Friberg, Birgitta (red.) *Konflikthantering i professionellt lärarskap*. 2 uppl. Gleerups.

Lennér Axelson, Barbro & Thylefors, Ingela (2011). *Arbetsgruppens psykologi*. Stockholm: Liber.

Lennéer Axelson, Barbro & Thylefors, Ingela (1996). *Om konflikter – hemma och på jobbet*. Stockholm: Natur och kultur.

Lind, Eleonore (2001). *Medkompis- medling och konflikthantering i skolan*. Brain Books.

Ljungberg, Thomas (1998). Förskolan som samspelsarena. I: Björn Wrangsjö (red.): *Barn som märks. Utvecklingspsykologiska möjligheter och svårigheter*. Stockholm: Liber.

Lundberg Nicklas (2012). *Att använda Dynamisk pedagogik för att bearbeta konflikter- Nio pedagogers syn på hur man med Dynamisk pedagogik kan bearbeta och hantera konflikter som uppstår på sin arbetsplats*. Stockholm universitet.

Moren, Anna (2001). *Project Charlie- En studie av en pedagogisk metod*. Examensarbete. Institutionen för beteendevetenskap. Linköping: Linköpings universitet.

Nilsson, Björn (2005). *Samspel i grupp*. Studentlitteratur.

Nilsson, Björn & Waldemarsson, Anna-Karin (2007). *Kommunikation. Samspel mellan människor*. Lund: Studentlitteratur.

Nordahl, Thomas & Sørli, Mari-Anne (2007) I: Manger, Terje & Tveit, Arne (red.) *Att möta beteendeproblem bland barn och ungdomar: teoretiska och praktiska perspektiv*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Olovsson, Marita (2001). *Konflikthantering i skolan-Att lära sig hantera konflikter i skolan mellan elever*. Linköpings universitet.

Pramling Samuelsson, Ingrid & Asplund Carlsson, Maj (2003). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Liber.

Skolverket (1998). *Läroplanen för förskolan (Lpfö 98): reviderad 2010*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2009). *Grövre våld i skolan- vad man vet och vad man kan göra*. Stockholm: Skolverket http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/vis-enskildpublikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf2238.pdf%3Fk%3D2238 (hämtad 2015-10-01).

Skolverket (2014). *Förskoleklassen- uppdrag, innehåll och kvalitet*. Stockholm: Skolverket.

Spradley, J,P (1980). *Participant observation*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Svedborg, Linda (2010). *Mobbningsplanen- ett styrdokument eller bara en hyllvärmare?* Examensarbete. Institutionen för pedagogik, didaktik och psykologi. Gävle: Högskolan i Gävle.

Svenska dagbladet (2015). *Anmälningar om våld i skolan ökar*. <http://www.svd.se/anmalningar-om-vald-i-skolan-okar> (hämtad 2015-09-07).

Säljö, Roger (2005). *Lärande & kulturella redskap*. Falun: Nordstedts akademiska förlag.

Thornberg, Robert (2010). Vilken fostranstil har jag som lärare? I: Mimmi Palm (red.) *Låt oss tvista igen! - om konflikthantering i förskola och skola*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Vetenskapsrådet (2015). *Forskningsetiska principer- inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*.

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (hämtad 2015-09-14).

Wrangsjö, Björn (1998). *Diagnosens psykologi*. I: Björn Wrangsjö (red): *Barn som märks. Utvecklingspsykologiska möjligheter och svårigheter*. Stockholm: Liber.

8. Bilagor

8.1 Informationsbrev till föräldrarna

Hej Föräldrar på...!

Nu är det dags för mig (Emelie Bengtsson/Ida Ohlsson) att skriva mitt examensarbete. Jag läser min sista termin till Förskollärare och detta examensarbete är ett inslag i lärarutbildningen på Högskolan i Kristianstad. Många av er föräldrar har jag redan träffat och jag känner de flesta av barnen här på

Själva studien handlar om ”Konflikthantering i förskolan” och kommer äga rum den 17 september. Jag kommer att använda mig av att intervjua pedagogerna, men jag vill även se hur de arbetar kring detta fenomen och därför vill jag även observera barngruppen i sin helhet. Alltså fokuserar jag på pedagogernas arbete och observerar inget enskilt barn i gruppen.

I min studie utgår jag från de forskningsetiska principerna (www.vr.se). Med detta menas bl.a. att utomstående inte kommer att kunna koppla vilka som deltagit i studien och inte heller på vilken förskola eller avdelning jag har gjort den på. Jag kommer inte heller använda barns namn, förskolans namn eller pedagogers namn, det enda som kommer att finnas med i forskningsrapporten är kön och ålder på barnen. Jag får inte heller använda den insamlade data till något annat än till min studie. Att delta i min studie är frivilligt, jag kommer därför informera era barn om vad jag gör och fråga om jag får observera dem. Barn och vuxna får när som helst avbryta observationer eller avsluta sin medverkan i studiens. Säger barnet till att han/hon inte vill bli observerad just för tillfället, då slutar jag helt enkelt att observera.

Jag är otroligt tacksam om jag får observera era barn så att jag kan genomföra mitt examensarbete.

Tack för att ni tog er tiden med att läsa mitt brev till er. Fyll i föräldrar medgivandet (även om jag inte får observera ert barn) och lämna så snart som möjligt till någon av pedagogerna på ..., (senast den 17/9).

Undrar ni något är det bara att fråga.

Hälsningar Emelie/Ida

xxx.xxx@hotmail.com mobilnummer: xxx-xxxxxxx

xxx.xxx@hotmail.com mobilnummer: xxx-xxxxxxx

8.2 Föräldramedgivande

Högskolan i Kristianstad Lärarutbildningen

Ja, Jag/vi tillåter att mitt/vårt barn blir observerat av lärarstudent

Nej, Jag/vi tillåter inte att mitt/vårt barn blir observerat av lärarstudent

Barnets/Barnens namn:

.....

Vårdnadshavarnas underskrift:

.....

8.3 Intervjufrågor

Här presenterar vi de intervjufrågor som vi använde oss av när vi genomförde våra intervjuer med de utvalda pedagogerna.

- Hur hanterar ni en konflikt som uppstår?
- Använder ni er av någon specifik hanteringsstrategi?
- Arbetar ni förebyggande med konflikthantering?
- Tror ni att man kan lägga grunden för att våldet i skolan ska minska redan i förskolan?
- Anser ni att ni har för lite kunskaper om konflikthantering?
- Tror ni att man kan jobba med samspel för att förhindra konflikter?